

Motion till riksdagen 2008/09:Ub594

av Marie Granlund m.fl. (s)

Högskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja utbildningskvaliteten genom tydligare profilering av utbildningsutbudet, ökad samverkan mellan och inom lärosäten samt koncentration av utbildningar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nytt resurstilldelningssystem som möjliggör högkvalitativ utbildning och forskning i hela landet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra det möjligt för högskolor att bli prövade för rätten att utfärda examina på forskarnivå inom profilmråden.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om investeringar i höjd kvalitet och omfattning av undervisningen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om breddad rekrytering och pedagogisk utveckling inom högre utbildning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om högskolornas och universitetens uppdrag att förbereda studenterna för arbetslivet samt att följa upp tidigare studenter för att höja utbildningarnas arbetslivsrelevans.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att högskolan bör byggas ut med 3 685 platser 2009, 4 418 platser 2010 och 6 038 platser 2011.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetslivserfarenhet ska vara meriterande vid tillträde till högskola och universitet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett mångfaldsmål för högre utbildning.

Fel! Okänt namn på

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att premiera kvalitetsarbete också med avseende på jämställdhet och mångfald.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att se universitet och högskolor som en del av samhället.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten till övergångar mellan högskola och yrkeshögskola.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att underlätta internationaliseringen bl.a. genom rätten att utfärda s.k. joint degrees och rätten för utländska medborgare att väljas till högskolestyrelser.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar på praktik och karriärcentrum.

Vår syn på högskola och universitet

Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. De människor och nationer som är bäst förberedda att möta den allt snabbare globaliseringen kommer att kunna hävda sig bättre i framtiden. Utbildning och forskning har därför central betydelse för välfärdens tillväxt och utveckling. Satsningar på utbildning på alla nivåer bryter väg för kunskapssamhället.

Vi menar att kunskap och bildning vidgar vyer och bidrar till personlighetsutveckling. För socialdemokratin handlar bildning bland annat om självständighet, kritiskt tänkande, problemformulering och reflexion. Det handlar också om att kunna söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå och att förmedla och utbyta kunskaper med andra. Bildningsbegreppet bör prägla all högskoleutbildning.

Utbildning är en avgörande förutsättning för att befästa demokratin och utjämna olikheter i fördelningen av välfärd, inflytande och möjligheter till att aktivt delta i samhället. Alla människors rätt till kunskap och utveckling är utgångspunkt för Socialdemokraternas utbildningspolitik. Kunskapssamhället skall stå öppet för alla.

Kunskap blir inte mindre för att den delas av fler – tvärtom. Tillväxt och välfärd förutsätter en hög utbildningsnivå i hela befolkningen. Kunskapssegregation innebär att samhället inte tar vara på alla de människor och de kunskaper som finns i samhället. Ojämligheter i tillgången till utbildning betyder dessutom ojämlikheter i makt både över det egna livet och i samhället. Utbildningspolitiken är därför central för socialdemokratins fördelningsspolitik i kunskapssamhället.

Historik

Socialdemokraterna har genomdrivit en radikal utbyggnad av högre utbildning och forskning. Fyra högskolor har utvecklats till fullfjädrade universitet. Genom en målmedveten politisk satsning finns det i dag universitet och högskolor som fungerar som kraftcentrum för utvecklingen i varje enskilt län. Det har visat sig vara en mycket effektiv och tillväxtfrämjande politik.

Utbyggnaden och satsningen på högskolorna skedde dock inte utan politisk strid. Inte minst Moderaterna motarbetade satsningarna och kallade de nya högskolorna för ”bygdehögskolor”.

För att säkerställa att all högskoleutbildning möter högt ställda kvalitetskrav byggdes ett nytt heltäckande system för kvalitetsutvärdering upp inom ramen för Högskoleverket.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen tillförde även högskolan stora resurser för att kunna utbilda fler. Över 100 000 nya studieplatser tillkom under en tioårsperiod. Det var en målmedveten politik för att bereda fler ungdomar med högskolebehörighet möjlighet att förverkliga sina utbildningsdrömmar och studera vidare på högskolan. Forskning visar att både samhället och de enskilda individerna tjänar på att höja kunskapsnivån.

Den kraftiga utbyggnaden av högskolan har öppnat möjligheten till studier för alltfler. Den har medfört att cirka hälften av alla studenter är barn till föräldrar utan högskoleutbildning. Det visar att det är möjligt att minska snedrekryteringen om den politiska viljan finns.

Kompetenskommission för en starkare och bättre dimensionering

För Sveriges konkurrenskraft och möjligheter till ekonomisk tillväxt är en väl fungerande vuxenutbildning av avgörande betydelse. Sysselsättningsutvecklingen har stoppats upp på grund av brist på arbetskraft med rätt kompetens. Många jobb har gått förlorade med arbetslöshet och uteblivna skatteintäkter till följd. Regeringen har inte använt de goda åren med högkonjunktur för att rusta vare sig de människor som behöver utbildning eller Sverige som nation. I stället har antalet utbildningsplatser i allt från arbetsmarknadsutbildning till högskola dragits ned.

De närmast kommande åren kännetecknas av sjunkande sysselsättning och stigande arbetslöshet. De som står längst ifrån arbetsmarknaden är de som kommer att drabbas hårdast. Regeringen tar inte dessa problem på allvar. När varslen ökar kommer behoven av utbildning för att möta lågkonjunkturen.

Vi menar att platserna på högskolan i högre utsträckning behöver styras efter arbetsmarknadens behov. En del av lösningen är att styra de reguljära utbildningssatsningarna i högre utsträckning mot bristyrken. I dag råder det inte bara brist på arbetskraft inom yrken som det går snabbt att utbilda sig till,

Fel! Okänt namn på

det råder också brist inom flera akademikeryrken. Det handlar till exempel om civilingenjörer, förskollärare och läkare.

Det krävs nytänkande och kreativa lösningar för att möta de omedelbara behoven. Vi föreslår att en kompetenskommission ska tillsättas för att snabbt analysera näringslivets och offentlig sektorns behov av arbetskraft för att sedan köpa in utbildningsplatser som fyller dessa behov. Kommissionen ska bestå av företrädare för näringslivets branschorganisationer, små och stora företag, kommuner, stat och fackföreningar.

Kommissionen ska snabbt kartlägga bristkompetenser såväl nationellt som för varje län och region. Därefter ska Kompetenskommissionen ha mandat att upphandla yrkesutbildningar från bland annat högskolor. Utbildningarna ska vara yrkesinriktade och ha en nära koppling till arbetslivet. Kommissionen ska också få i uppdrag att analysera vad som kan göras för att öka söktrycket till utbildningar som bedöms som strategiska för näringsliv och offentlig sektor men som i dag har svårt att fylla sina utbildningsplatser.

Kompetenskommissionen kan bli ett väl fungerande verktyg där dimensioneringen av högre utbildning inte fungerar. Och då den främst syftar till att nå de som bäst behöver en akademisk examen eller kortare fortbildning kan den också bli ett effektivt redskap för att stödja rekryteringen av studenter från studieovan bakgrund.

Högskoleutbildningarna måste hålla en hög kvalitet

Trots att Högskoleverkets kvalitetsuppföljningar visar att svenska universitet och högskolor överlag står sig väl vid en internationell jämförelse av utbildningskvaliteten finns tydliga kvalitetsproblem som måste hanteras. Utvärderingar visar att utbildningskvaliteten kan höjas nationellt genom tydligare profilering av utbildningsutbudet, ökad samverkan mellan och inom lärosäten och koncentration av vissa utbildningar. Vi socialdemokrater anser att det är viktigt att denna utveckling fortsätter, men vi avvisar alla planer på att med politiska beslut tvinga högskolor att slås ihop eller att förespråka samverkan eller samgående enbart på geografiska grunder.

Antalet studenter per lärare har ökat, och det är inte ovanligt med så lite lärarledd tid som fyra timmar per vecka. Kvaliteten måste lyftas fram i högskolan, särskilt inom de ämnesområden som i dag har en liten andel lärarledd tid. På många utbildningar behöver studenterna fler föreläsningar och seminarier, och studenter som skriver uppsats behöver mer tid med sina handledare. Vi satsar därför 400 miljoner kronor om året på att höja kvaliteten i grundutbildningen inom samhällsvetenskap och humaniora. Medlen ska gå till att höja kvaliteten i utbildningen framför allt genom mer undervisning. Fördelat på samtliga studenter (uppgifter från 2007) inom samhällsvetenskap, humaniora, teologi och juridik blir det ca 2 500 kronor per student och år. Det skulle till exempel kunna innebära att studenter kan få 60 föreläsningar extra per år.

Nytt resursfördelningssystem som stimulerar kvalitet

Vi socialdemokrater menar att det behövs ett förändrat resurstilldelningssystem som förstärker kvaliteten i den högre utbildningen. Den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte därför en utredning med uppdrag att se över hur det nuvarande systemet för den grundläggande högskoleutbildningen fungerar.

Den nuvarande utredningen har presenterat intressanta förslag om hur kvaliteten kan stärkas och långsiktigheten för lärosätena öka. Ett helhetsgrepp måste tas vad gäller förändringar i högskolans resurstilldelningssystem. Det nya systemet måste också innebära att det kan bedrivas högkvalitativ utbildning och forskning i hela landet.

Vi socialdemokrater vill göra det möjligt för högskolor att bli prövade för rätten att anta och examinera doktorander inom ramen för det forsknings- och utbildningsområde som är högskolans profilområde, även om detta är smalare än ett helt vetenskapsområde. Ett sådant beslut skulle stimulera alla högskolor att åstadkomma spetsmiljöer för utbildning och forskning.

Vi är principiellt öppna för att delar av anslagen till grundutbildning fördelas efter nationella kvalitetskriterier. Det främjar utveckling och kan även ge en bättre information till studenterna om var kvaliteten är särskilt god. För att en sådan resursfördelning ska fungera väl måste minst två aspekter vara tillgodosedda. Dels måste framtagandet av kriterier ske i nära dialog med landets alla lärosäten, dels kan inte samma kriterier gälla för alla utbildningar utan måste vara ämnesanpassade.

Lärarnas utbildning och tid för undervisning

Vi socialdemokrater ser allvarligt på de rapporter som lyfter fram utbildningar där antalet lärarledda lektioner är försvinnande få. Det finns dessutom en brist på disputerade lärare vid ett antal av landets högskolor. Andelen disputerade lärare inom svenska universitet och högskolor bör öka för att leva upp till krav på forskningsanknytning och att all högskoleutbildning ska vila på vetenskaplig grund. Vi menar att det är i mötet mellan student och lärare som studenten kan utveckla de kunskaper som en akademisk utbildning ska innebära. En hög andel disputerade lärare är också viktigt för att upprätthålla alla utbildningars status.

Bättre arbetslivskoppling

En bättre arbetslivsanknytning ger en verklighetsförankring i utbildningen. Det innebär också att fler studenter får kunskap om vad de utbildar sig till

Fel! Okänt namn på

samt att man därigenom kan göra mer välvägda studieval. Arbetslivsanknytning ger förståelse för sammanhang och studiemotivation. Arbetslivsanknytning utjämnar skillnaderna i kontakter på arbetsmarknaden som är så viktiga för att få det jobb studenten strävar efter. Högskolor och universitet bör få ett tydligt uppdrag att förbereda studenterna inför arbetslivet. Samverkan med arbetslivet kan öka den verksamhetsförlagda utbildningen, till exempel praktik av olika slag. Särskilt viktigt är detta för studenter som saknar kontakter och nätverk. Högskolor och universitet bör även få i uppdrag att inlemma karriärplanering för alla studenter tidigt i utbildningen.

Mycket tyder på att återkommande kontakter med arbetsmarknaden under utbildningstiden gör det lättare att få jobb efter examen. Egna kontakter med arbetsgivare är ofta avgörande för hur man får sitt första jobb. För studenterna är det dessutom viktigt att under studietiden få erfarenhet av olika sätt att tillämpa den kunskap man skaffar sig. Därför är möjligheten att få göra praktik under sin studietid mycket eftertraktad bland studenter. Mer praktik innebär också att fler arbetsgivare får erfarenhet av hur högutbildade kan bidra till deras verksamhet.

Många studenter som vill göra praktik får i dag inte möjlighet att göra det eftersom deras lärosäten inte erbjuder den möjligheten. Vi vill skapa möjlighet för fler studenter att få denna värdefulla arbetslivserfarenhet, och vi föreslår därför en försöksverksamhet med praktik. Praktiken ska utformas som en kurs som ger poäng och är studiemedelsberättigande, vilket innebär att högkvalitet ska hållas.

För försöksverksamheten tilldelas Högskoleverket 50 miljoner, vilket motsvarar 10 000 praktikplatser. Högskoleverket fördelar sedan medel till de lärosäten som anmäler sitt intresse för att delta i försöksverksamheten. Lärosätena anordnar en fristående kurs ”tio veckors praktik” som alla studenter med god fördjupning i ett ämne har rätt att söka. Lärosätena har ansvar för kurserna, vilket innebär att de ska kontrollera kvaliteten och sköta administrationen så att studenterna får praktiken tillgodoräknad i form av akademiska poäng. Lärosätena kompenseras för kursen med motsvarande halva kostnaden för en läskurs – det vill säga 5 000 kronor för tio veckor per student. Det innebär att möjlighet för 10 000 praktikplatser skapas.

Studenternas övergång mellan studier och arbete

Att hitta första jobbet kan ofta vara problematiskt även för dem som har en färdig högskoleutbildning. Många studenter saknar ett eget kontaktnät och vägar ut i arbetslivet. Samtidigt är första jobbet avgörande för det fortsatta yrkeslivet.

Vi vill förbättra lärosätenas stöd till att förbereda studenterna och att hitta en väg ut på arbetsmarknaden. Det kan handla om att ordna praktik, hitta samarbeten kring examensarbete eller på annat sätt förmedla kontakter mellan

studenter och arbetsgivare. Uppgiften är särskilt viktig för studenter från studieovana hem, som ofta saknar egna kontakter med potentiella arbetsgivare och kunskap om akademikers arbetsmarknad.

På de flesta lärosäten förekommer det olika former av aktiviteter för att hjälpa studenter ut på arbetsmarknaden. Men dessa verksamheter är underdimensionerade för behovet. Högskolorna har för lite pengar för att på allvar kunna hjälpa studenterna med övergången från studier till arbetsliv.

Vi föreslår därför att 50 miljoner kronor om året satsas för att lärosätena ska utveckla karriärcenter som ska stötta studenterna i övergången mellan studier och arbete. Det motsvarar 100 tjänster och omkostnader som ska fördelas proportionerligt på lärosätena. För ett lärosäte med 30 000 studenter blir det tio tjänster och för ett lärosäte med 10 000 studenter blir det tre tjänster.

Samtliga universitet och högskolor bör ges i uppdrag att systematiskt följa upp tidigare studenter för att ytterligare höja kvaliteten i utbildningen. Högskoleverket har i en skrivelse till regeringen framhållit behovet av att högskolor och universitet genomför systematiska uppföljningar. Systematiska uppföljningar är ett viktigt verktyg för utvecklingen av utbildningarna.

Vi efterlyser också reformer och åtgärder som gör att studenter kan komma ut på arbetsmarknaden snabbare. Ett förslag som bör övervägas i detta sammanhang är en övergång till ett treterminssystem inom högskolan. Ett sådant system skulle kunna öka genomströmningen och effektiviteten i högskolan samtidigt som studenternas ekonomiska situation blir tryggare. Mindre förändringar som skulle ge effekter i samma riktning är till exempel att erbjuda poänggivande praktikplatser under sommaren eller att sommarkurser i normalfallet kan tillgodoräknas i studentens examen.

Broar mellan högskola och yrkeshögskola

Den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning i syfte att förenkla och förtydliga systemet för eftergymnasial yrkesutbildning samt till att underlätta prioritering och resursfördelning på nationell nivå. Syftet var bland annat att säkerställa att uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring sker inom området. Vi ser möjligheter med att sammanföra de eftergymnasiala yrkesutbildningarna utanför högskolan under ett gemensamt ramverk benämnt Yrkeshögskolan. Vi är djupt oroade över den borgerliga regeringens ovilja att skjuta till tillräckliga medel för att starta flera av de kvalificerade yrkesutbildningar som har högt söktryck och bedömts ha hög kvalitet. Det drabbar människor som vill satsa på utbildning, och det drabbar den kvalificerade yrkesutbildningens ställning i det svenska utbildningssystemet.

Även om akademisk utbildning och kvalificerad yrkesutbildning har olika struktur och innehåll är det mycket viktigt att undvika vattentäta skott mellan utbildningsformerna. Studenterna och deras fortsatta utvecklingsmöjligheter måste stå i fokus. KY-studenter måste kunna gå vidare till högskola, och högskolestudenter kan ha god nytta av att komplettera sin akademiska utbildning med kurser på KY. Därför bör allt från poängsystem till utbildningarnas

Fel! Okänt namn på

struktur ta hänsyn till detta, och här kan det gemensamma ramverket Yrkes-
högskolan spela en positiv roll.

Regeringen offrar en generation ungdomar

Den borgerliga alliansen gör nu ett huvudnummer av att säga nej till fler högskoleplatser och de motsätter sig konsekvent socialdemokratiska regeringens 50-procentsmål.¹

Ungdomskullarna ökar kraftigt. Antalet 20-åringar växer med 30 procent fram till 2010. Det innebär att det krävs ett tillskott av högskoleplatser enkom för att dessa ungdomar ska få samma möjligheter att läsa vidare som dagens ungdomar. Samtidigt ser vi att flera universitet och högskolor har utbildat fler studenter än de haft anslag för och har därför dragit ned på utbildningarna under senare tid. Med ett studentstopp skulle tio års oavbruten ökning av övergången till universitet och högskolor på kort tid vändas i sin motsats. Andelen som börjar på högskolan skulle sänkas från 2004 års nivå om nära 46 procent ned till under 40 procent bara under den innevarande mandatperioden. Dessutom ser vi socialdemokrater ett akut behov av att öka platserna på ett antal högskoleutbildningar för att förhindra att bristsituationen på arbetsmarknaden förvärras ytterligare.

Vi riskerar att få en förlorad generation ungdomar som inte kom in på högskolan trots att de har behörighet och intresse. I kombination med ett stelt och omodernt linjegymnasium, märkligt utformade intagningsregler och en nedrustad vuxenutbildning kommer den sociala snedrekryteringen till högskolan att öka påtagligt. En sådan utveckling med hårdare ransonerad högskoleutbildning avviker starkt från det internationella mönstret.

Fortsatt internationalisering

Högskolepolitiken blir alltmer internationell. Vi jämför oss oftare mellan länder och formar viktiga delar av framtidens utbildningar efter gemensamma måttstockar. I kretsen av industriländer (OECD) ser vi mycket tydliga mönster av kraftig expansion av den högre utbildningen och kvalitetsåtgärder för att möta konkurrensen i kunskapssamhället.

Vi ser behovet av att fortsätta öka utbildningens internationalisering och attraktivitet, att skapa tydlighet och jämförbarhet internationellt och nationellt och att bidra till höjd kvalitet. Syftet med internationaliseringen är att främja rörlighet, anställningsbarhet och ytterst också förbättra Europas konkurrenskraft som utbildningskontinent. Syftet med internationaliseringen är dock inte

¹ Målet innebär att 50 % av ungdomarna ska studera vidare på universitet och högskolor innan 25 års ålder.

att likrikta utbildningar eller äventyra kvaliteten. Vi socialdemokrater ser allvarligt på att antalet svenska studenter som väljer att studera i andra länder har minskat.

Samverkan mellan lärosäten bör främjas också över nationsgränserna. Därför vill vi göra det möjligt att utfärda gemensamma examina mellan såväl olika svenska lärosäten och svenska och utländska lärosäten. Det ska också vara möjligt för lärosäten i Sverige att rekrytera utländska medborgare till sina styrelser. Därför vill vi avskaffa bestämmelsen om att utländska medborgare inte får ta plats i myndighetsstyrelser.

Den öppna högskolan

Vi socialdemokrater menar att högskolan ska vara öppen för alla oavsett social bakgrund, etnisk tillhörighet, bostadsort, könstillhörighet eller funktionshinder. Den mångfald som finns i samhället måste avspeglas också i högskolan, när det gäller både studenter, lärare och forskare. Vi socialdemokrater vill att kravet på högskolorna att arbeta med breddad rekrytering ska ersättas eller kompletteras med ett mångfaldsmål som också fokuserar på breddat deltagande och fullföljande av studierna.

En breddad rekrytering, ökad mångfald och mer blandade studentgrupper ökar utbildningens kvalitet. I en grupp där studenterna har skiftande bakgrund berikas utbildningen av att olika erfarenheter, perspektiv och uppfattningar bryts mot varandra. Men nya grupper på högskolan ställer också nya krav på stöd och pedagogisk utbildning.

Tyvärr har den borgerliga regeringen inga ambitioner på detta område utan föreslår i stället att allt det samordnande arbetet med breddad rekrytering och pedagogiskt utvecklingsarbete ska läggas ned. För oss är detta en kvalitetsfråga och en rättvisefråga. Under senare delen av 1990-talet kan en viss minskning av den sociala snedrekryteringen noteras. Men den borgerliga regeringens stopp för högskoleutbyggnad, nya intagningsregler, förändrad gymnasieskola och kraftiga besparingar inom vuxenutbildningen kommer ofrånkomligen att öka den sociala snedrekryteringen igen.

Vi socialdemokrater vill fortsätta att motverka snedrekryteringen. Det är djupt orättvist att familjebakgrunden spelar en så stor roll för valet att gå vidare till högskolan. Dagens snedrekrytering innebär att personer med goda förutsättningar att klara av högskolestudier inte studerar. Samhället utnyttjar därigenom inte sina begåvningsresurser, samtidigt som efterfrågan på personer med högre utbildning ökar. Snedrekryteringen är en misshushållning med mänsklig kompetens, erfarenhet och begåvning.

Utbyggnaden av högskolornas distansutbildningar och deras samarbete med kommunala lärcentrum och andra institutioner har betytt mycket för människors tillgång till högre utbildning i hela landet. En alltmer professionaliserad struktur, ett utvecklat kvalitetsarbete kombinerat med ny teknik har både givit fler tillträde till högre utbildning och en större valfrihet för studenter. Det minskade beroendet av geografisk närhet har inneburit en stor frihet

Fel! Okänt namn på

för många människor. Då det har stärkt den pedagogiska utvecklingen och samverkan mellan olika lärosäten har distansutbildningarna stärkt utbildningskvaliteten även på de utbildningar som inte läses på distans. Det har också gjort det möjligt att bo kvar eller slippa pendla, vilket stärkt tillväxt och utveckling även på de orter som saknar lärosäte i sin närhet. Därför är vi oroadade över regeringens neddragningar av stödet till distansutbildning. Arbetet med att utveckla distansutbildningen måste fortsätta.

Jämställdhet och genus

Det är också viktigt av både rättvise- och kvalitetsskäl att kvinnor kan påverka högskolans verksamhet i samma mån som män. Detta gäller alltifrån studentinflytande ur ett jämställdhetsperspektiv till att fler kvinnor finns på högre befattningar och med ledningsuppdrag. Vi socialdemokrater vill pröva möjligheten att inom ramen för det nya resurstilldelningssystemet premiera högskolor som arbetar aktivt med utbildningskvalitet också med tanke på jämställdhet och mångfald.

Ett konkret exempel på hur illa ställt det är med jämställdheten i högskolan är den låga andelen kvinnliga professorer, för närvarande 18 %. Fortfarande är chansen att bli professor markant mycket större för manliga som för kvinnliga doktorer, och kvinnliga professorer utnämns i genomsnitt betydligt senare under sin akademiska karriär. Ett mer aktivt och målinriktat arbete krävs för att nå acceptabel könsjämsig balans på toppositioner inom högskolan. Det finns dessutom en stor könsjämsig skevhet mellan olika utbildningar.

Det är betydelsefullt att både kvinnor och män känner sig väl till rätta i undervisningssituationen. Därför bör lärare ha kunskap om genus och hur detta påverkar undervisningen.

Slå vakt om studentinflytandet

Den borgerliga regeringen har tillsatt en utredning om att avskaffa kårobligatoriet, som nu kommit med sitt förslag. Att studenter ska vara med i en studentkår är principiellt omdiskuterat, men det har varit en viktig del för att Sveriges studenter ska kunna ha en stark röst runtom på Sveriges lärosäten.

Vi socialdemokrater är skeptiska till idén om att först deklarerat att det nuvarande systemet ska avvecklas för att i sedan efterhand försöka komma på hur det ska gå till. Vår inställning i sakfrågan är pragmatisk, inte dogmatisk. Vi kommer aldrig att acceptera en utveckling som leder till ett försvagat studentinflytande. Sverige har i dag ett unikt studentinflytande på alla nivåer i högskolan, från den enskilda kursen till den nationella arenan. Studenternas inflytande bidrar i stor utsträckning till att bevaka och utveckla kvaliteten i den högre utbildningen.

Studentinflytandet på alla nivåer måste bevaras och legitimiteten för studentrepresentanterna värnas. Studentkårer och nationer måste även i framtiden kunna vara oberoende och fria gentemot högskolan. Utbildningsbevakningen för att utveckla kvaliteten i utbildningarna måste fortsätta. Det studiecivila arbetet och studenthälsan måste bibehållas och utvecklas ytterligare.

En politik för livslångt lärande

För Socialdemokraterna är det en demokratisk fråga att alla ska få samma chans till utbildning. Olika typer av kunskaper och sätt att införskaffa kunskap ska värderas högt. I ett modernt samhälle är det viktigt att ett livslångt lärande gör det möjligt för människor att gå emellan arbetslivet och studier.

Vuxenutbildningen måste därför förstärkas – inte försvagas – och möjligheterna att gå in och ut mellan studier och arbetsliv öka. Ett av de bästa sätten för att uppnå en breddad rekrytering till högskolan har varit den s.k. 25:4-regeln. Den innebär att om man är minst 25 år och har fyra års arbetslivserfarenhet får man högskolebehörighet.

Den borgerliga utbildningspolitiken försvårar för många grupper i samhället att börja studera och göra nya val i livet. Förutom avskaffandet av 25:4-regeln har regeringen kraftigt skurit ned platserna i komvux, avvecklat rekryteringsbidraget för arbetslösa och funktionshindrade och avskaffat bidraget till korttidsstudier. De borgerliga talar om validering av kunskaper uppnådda i arbetslivet som metod för antagning men utan att anvisa medel eller ge konkreta förslag. På område efter område byggs återvändsgränder in i utbildningssystemet.

Nya tillträdesregler till högskolan missgynnar många grupper och leder till taktikval

Vi ställer oss i grunden positiva till förändringar av antagningsreglerna till högskolan. De behöver bli mer rättvisa, tydliga och förenklade samt signalera att goda kunskaper från gymnasieskolan lönar sig. Socialdemokraterna anser att det är viktigt att antagningsreglerna till högskolan premierar fördjupning i karaktärsämnen, språk och matematik. Bland annat vill vi se över möjligheten att validera hemspråkskunskaper och låta dessa vara meriterande på utbildningar där denna kompetens är relevant. Regeringens nya tillträdesregler är dock illa utformade. Regeringens olika initiativ skapar osäkerhet om vilka regler som kommer att gälla i framtiden.

Riksdagens beslut om nya tillträdesregler till högskolan kommer att innebära att barn och ungdomar som gör ”fel” val i ungdomsåren får svårare att ta igen det senare. Olika regler kommer att gälla beroende på vilket år man är född. I praktiken kommer språkvalen i årskurs 6, när barnen är 12 år, att på-

Fel! Okänt namn på

verka de maxpoäng man senare i livet ska söka in på högskolan på. Med den kommande gymnasiereformen blir denna återvändsgrändspolitik ännu tydligare. De som väljer praktisk inriktning i gymnasiet ska inte längre få högskolebehörighet. Sedan tidigare vet vi att otydliga och skiftande regler är ett effektivt verktyg att stänga ute studerande från familjer utan studietradition från utbildning.

Socialdemokraterna vill att fler unga människor ska få möjlighet att förverkliga sina utbildningsdrömmar. Framtidens arbetsmarknad kräver mer flexibilitet och livslångt lärande. Både mer av kvalificerade yrkesutbildningar och bra högskoleutbildningar behövs.

De nya urvalsgrupper som planeras träda i kraft 2010 kommer i praktiken att innebära ett stopp för sökande från folkhögskolor eftersom dessa kommer att räknas in i en ny kvotgrupp med liten chans till tillträde. Högskoleverket har insett att de nya reglerna får dessa konsekvenser och har försökt påverka departementet att ändra reglerna utan att få gehör. Denna skevhet med det nya urvalssystemet måste ses över och rättas till. Det kan inte accepteras att de nya urvalsreglerna utestänger alla dessa ambitiösa studerande som vill komplettera sina kunskaper genom folkhögskolor och gå vidare till högskola. Det skulle också utgöra ett hårt slag mot folkhögskolornas popularitet och status.

Högskolor och universitet – en del av samhället

Universitet och högskolor är en del av samhället och har en viktig samhällelig uppgift. Staten måste kunna garantera en fri forskning och undervisning med hög kvalitet oberoende av externa intressen och finansierare. Därför finansierar staten universiteten och högskolorna med ca 45 miljarder kronor per år. Den närmare inriktningen och uppläggningsen av verksamheten beslutar i stort sett lärosätena själva om. Mot denna bakgrund är det rimligt att allmänheten representeras och har insyn i det arbetet. Det är naturligt att landets högskolor och universitet har styrelser där ledamöterna har en bred förankring i det omgivande samhället. Av detta följer att personer från näringslivet och med politiska förtroendeuppdrag på nationell, regional eller lokal nivå utgör en naturlig rekryteringsbas för en del av lärosätenas styrelser.

En röd tråd i regeringens högskolepolitik är att minska samhällets insyn och inflytande över högskolan. Vi socialdemokrater motsätter oss inte regelförenklningar eller stärkta befogenheter för högskolorna som stärker deras utvecklingspotential. Däremot vill vi varna för de långsiktiga konsekvenserna av ett ökat avstånd mellan akademien, staten och det omgivande samhället. Om högskolevärlden helt och fullt får råda sig själv avseende resursfördelning och organisation även i strategiskt viktiga frågor, och inte vill svara upp mot det moderna samhällets krav på insyn, ökad effektivitet och minskade klyftor mellan olika samhällssektorer, finns en risk att samhället drar sig undan även ekonomiskt. En sådan utveckling skulle drabba högskolans långsiktiga obero-

Fel! Okänt namn på

ende såväl som högskolans status i samhället. Bland annat därför måste högskola och forskning vara en angelägenhet för alla, inte bara för dem som verkar direkt i verksamheterna.

Stockholm den 2 oktober 2008

Marie Granlund (s)

Mikael Damberg (s)

Louise Malmström (s)

Thomas Strand (s)

Roland Bäckman (s)

Agneta Lundberg (s)

Peter Hultqvist (s)

Caroline Helmersson-Olsson (s)